

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА
ЛІТЕРАТУРНА МОВА.
МОРФОЛОГІЯ

Навчально-методичний посібник
для студентів-філологів
освітнього ступеня «бакалавр»

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла
Тичини

Факультет української філології
Кафедра української мови та методики її навчання

**СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА.
МОРФОЛОГІЯ**

Навчально-методичний посібник
для студентів-філологів освітнього ступеня «бакалавр»

Умань – 2018

Рекомендовано до друку кафедрою української мови та методики її навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 2 від 27 вересня 2018 року) та вченою радою факультету української філології (протокол № 3 від 31 жовтня 2018 року).

Рецензенти:

Гонца І. С. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та методики її навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Коломієць І. І. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та методики її навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Мойсієнко А. К. – доктор філологічних наук, професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

С91

Сучасна українська літературна мова. Морфологія : навчально-методичний посібник для студентів-філологів вищих навчальних закладів освітнього ступеня «бакалавр» / уклад. В. В. Розгон. – Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. – 192с.

Навчально-методичний посібник з морфології сучасної української літературної мови підготовлено для студентів-філологів вищих навчальних закладів спеціальності «Українська мова і література» Ос «бакалавр» денної та заочної форм навчання. У посібнику подано програму дисципліни, тематику та плани практичних занять, завдання для домашньої роботи, питання для самостійної роботи, список базової та допоміжної літератури, завдання для лабораторних робіт, розподіл балів оцінювання успішності студента.

ЗМІСТ

Програма навчальної дисципліни.....	4
Тематика та плани практичних занять У семестр.....	31
Практичне заняття №1.....	31
Практичне заняття №2.....	33
Практичне заняття №3.....	36
Практичне заняття №4.....	43
Практичне заняття №5.....	46
Практичне заняття №6.....	48
Практичне заняття №7.....	51
Практичне заняття №8.....	54
Практичне заняття №9.....	57
Практичне заняття №10.....	66
Практичне заняття №11.....	69
Практичне заняття №12.....	75
Завдання для лабораторних робіт.....	79
Лабораторна робота 1-2.....	79
Лабораторна робота 3.....	102
Тематика та плани практичних занять УІ семестр.....	120
Практичне заняття №1.....	120
Практичне заняття №2.....	122
Практичне заняття №3.....	125
Практичне заняття №4.....	128
Лабораторна робота №1-2.....	132
Практичне заняття №5.....	142
Практичне заняття №6.....	146
Практичне заняття №7.....	150
Практичне заняття №8.....	154
Практичне заняття №9.....	159
Практичне заняття №10.....	163
Практичне заняття №11.....	165
Лабораторна робота 3.....	169
Практичне заняття №12.....	186
Практичне заняття №13.....	189

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	денна форма навчання заочна форма навчання
Кількість кредитів – 7	Галузь знань: 0203 Гуманітарні науки	Нормативна
Модулів – 2		
Змістових модулів – 4	Напрямок підготовки: 6.020303 Філологія.	Рік підготовки 3-й 3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання	Українська мова та література	Семестр
(назва)		
Загальна кількість годин – 210		5-й / 6-й 5-й / 6-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи – 4	Освітній ступінь: бакалавр	Лекції 22 год. / 28 год. Практичні, семінарські 24 год. / 26 год.
		Лабораторні 6 / 6 год. Самостійна робота 38 / 78/108 год. 60 год.
		Індивідуальні завдання: 18/20 год. 38/40 год.
		Вид контролю: залік / екс. залік / екс.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: вивчити та засвоїти на теоретичному й практичному рівнях морфологічні особливості сучасної української літературної мови.

Компетентності, які будуть сформовані у результаті вивчення морфології сучасної української літературної мови:

спроможність осмислити частини мови і принципи їх класифікації;

здатність демонструвати знання проблем поділу слів на частини мови в сучасному мовознавстві;

здатність визначати категоріальну семантику, морфологічні ознаки, синтаксичну роль частин мови;

спроможність визначати та характеризувати значеннєві розряди синонізматичних та службових частин мови;

здатність характеризувати парадигматичні особливості змінних частин мови;

здатність самостійно опрацювати теоретичний матеріал з морфології;

здатність здійснювати міжпредметні зв'язки;

здатність аналізувати та узагальнювати;

здатність застосовувати набуті знання з морфології сучасної української літературної мови у професійній та науково-дослідницькій діяльності.

Результати навчання:

знання основних понять і визначень морфологічних термінів сучасної української літературної мови;

уміння визначати повнозначні частини мови, характеризувати категоріальну семантику, їхні морфологічні властивості та синтаксичну роль;

уміння визначати та характеризувати значеннєві розряди лексико-граматичних класів;

знання системи словозміни іменних частин мови;

знання граматичних категорій, форм, морфологічних класів та основ дієслова;

- знання лексико-граматичних розрядів та категорії ступенів порівняння прислівників;
- уміння характеризувати частиномовний статус, лексичне значення, морфологічні ознаки та синтаксичну роль службових частин мови;
- знання загальної характеристики вигука як частини мови та уміння характеризувати його за семантикою, будовою, походженням;
- уміння визначати перехідні явища (конверсію) в системі частин мови;
- володіти культурою усного та писемного мовлення;
- проводити індивідуальні навчально-дослідні завдання на матеріалі творів художньої літератури.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ІМЕННІ ЧАСТИНИ МОВИ

Тема 1.1. Прикметник

Прикметник як частина мови. Категоріальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням. Ступені порівняння якісних прикметників.

Тема 1.2. Відмінювання прикметників

Тверда та м'яка групи прикметників. Відмінювання прикметників твердої групи. Відмінювання прикметників м'якої групи. Відмінювання прикметників на *-лиций*.

Тема 1.3. Числівник

Числівник як частина мови: загальнокатегоріальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди числівників за значенням. Групи числівників за будовою.

Тема 1.4. Відмінювання числівників

Відмінювання кількісних прикметників: а) особливості відмінювання чисел кількісних числівників; б) відмінювання неозначено-кількісних числівників; в) відмінювання збірних числівників; г) відмінювання дробових числівників.

Тема 1.5. Займенник

Лінгвістичний статус займенника. Місце займенника у традиційній класифікації частин мови. Загальне поняття про займенник як частину мови. Співвідношення займенника з іншими частинами мови. Лексико-граматичні розряди займенників.

Тема 1.6. Словозміна займенників

Відмінювання займенників, співвідносних з іменниками. Відмінювання атрибутивних займенників. Відмінювання унікально-кількісних займенників. Перехід займенників в інші частини мови. Явище прономіналізації (перехід до класу займенників інших частин мови).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ. ПРИСЛІВНИК ЯК ЧАСТИНА МОВИ

Тема 1.7. Прислівник як частина мови

Категоріальне значення, морфологічні ознаки та синтаксична роль прислівників. Способи творення прислівників.

Тема 1.8. Значеннєві розряди прислівників

(смантичні, морфологічні ознаки означальних, обставинних, безособово-предикативних, модальних прислівників. Категорія ступенів порівняння прислівників.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІІ. ДІЄСЛІВНІ ФОРМИ

Тема 2.1. Дієслово як частина мови

Значення дієслова, його морфологічні ознаки та синтаксичні функції. Дієвідмінювані, відмінкові та незмінні форми дієслова. Неозначена форма дієслова. Дві основи дієслова, їх роль в утворенні дієслівних форм.